

■ БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 657.1

ПРОЦЕС ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У СФЕРІ ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕДУР НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ©

І. М. ЛЕПЕТАН,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку,
Вінницький національний
аграрний університет
(м. Вінниця)

У статті розглянуто основні етапи облікових процедур та контролю розроблених та придбаних нематеріальних активів: встановлення елементу відповідності існуючого об'єкту обліку до класу нематеріальних активів; визначення справедливої вартості об'єкту, віднесеного до класу нематеріальних активів з метою постановки і проведення обліку; визначення імовірності отримання майбутньої вигоди від нематеріальних активів; виконання контрольних процедур над нематеріальними активами. Розроблено модель, що буде імітувати основні етапи контролю операцій з нематеріальними активами та є одним із шляхів забезпечення системи ефективного менеджменту з гарантованою економічною безпекою бізнесу.

Ключові слова: нематеріальні активи, інтелектуальна власність, облікові процедури, контроль, модель.

Рис. 2 Літ. 5.

Постановка проблеми. Нематеріальні активи є специфічними активами, володіння якими надає можливість отримання власником конкретних привілеїв щодо використання їх цінності. Цінність нематеріального активу переносить, зберігає і накопичує в собі результати інтелектуальної діяльності, що робить імовірним як збільшення вигод у часовому просторі, так і виникнення ситуацій їх знецінення. У зв'язку з цим розробка та пошук рішень з відображення нематеріальних активів в обліку сприятиме підвищенню ефективності управління шляхом формування достовірних інформаційних потоків та прогнозованих майбутніх прибутків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток обліку нематеріальних активів здійснили такі вітчизняні та зарубіжні вчені: В. Астахов, І. Бігдан, Л. Бражна, Ф. Бутинець, О. Бутнік-Сіверський, Н. Виговська, М. Дем'яненко, В. Моссаковський, В. Палій, Н. Чебанова, С. Шульга, Л. Шнейдман, Э. Хендріксен, М. Ван Бреда та інші.

© **І.М. ЛЕПЕТАН, 2016**

Питання щодо моделювання процесу прийняття рішень розкриваються у працях Дамодаран Асвата [1], А. Гранберга А. [2], Дон. Р. Хенсена [3], Р. Шеннона [4], В. Федосеева [5].

Формування цілей статті. Вивчення основних етапів та створення моделі контролю нематеріальних активів, основною ідеєю якої є систематизація операцій з ідентифікації та обліку нематеріальних активів.

Виклад основного матеріалу. Системи підтримки та прийняття рішень облікових процесів нематеріальних активів передбачають формальне відображення справедливої оцінки на основі документованих дій у реальному часі. Це передбачає створення алгоритмів процесів та моделей, здатних найбільш адекватно висвітлити підходи до аналітичного вирішення проблемних питань, пов'язаних з обліком нематеріальних активів.

На нашу думку, процес прийняття рішень в сфері облікових процедур нематеріальних активів можна представити як комплекс дій, пов'язаних з імітацією наступних подій:

1. Подія встановлення елемента відповідності існуючого об'єкту обліку до класу нематеріальних активів. Подія визнання об'єкту як нематеріального активу має засвідчити факт його незалежного існування у чітко встановленій фізичній або іншій формі, а також підтвердження витрат, що відносяться до нього. Формально нематеріальний актив може бути ідентифікований внаслідок проведення власних розробок, або ж бути отриманим зовні. У випадку проведення науково-дослідних робіт факт існування нематеріальних активів може бути підтвердженим відповідними документами, що засвідчують юридичне право на володіння ним: авторське право, патент, свідоцтво та ін. У випадку визнання нематеріального активу, що не є результатом власної розробки виникає питання підтвердження достовірності операції по його надходженню. В обох випадках, визнання активу має бути зафіксоване у реальному часі конкретною датою, що дасть змогу власнику більш точно визначити розмір можливої вигоди отриманої від його цінності шляхом майбутніх операцій оренди, продажу, обміну, передачі прав на володіння та ін.

Подія визнання нематеріальних активів безпосередньо пов'язана з фактичним визнанням витрат, пов'язаних з їх створенням та придбанням. Особливо це стосується тих активів, що створені працівниками господарства. При оцінці науково-дослідних робіт особливо важливим є процес акумулювання витрат під конкретний проект на виділеному рахунку, що у разі позитивного результату дозволить підтвердити їх належність до конкретного нематеріального активу, у протилежному ж випадку такі витрати будуть віднесені до витрат поточного періоду.

Процес визнання витрат невід'ємно пов'язаний із процесом фінансування, який формально буде ототожнюватись з моментом надходження коштів для проведення науково-дослідних робіт у межах конкретного проекту.

2. Подія визначення справедливої вартості об'єкту, віднесеного до класу нематеріальних активів, з метою постановки і проведення обліку. Процес постановки на баланс облік нематеріальних активів передбачає визначення первісної вартості, до суми якої входять основні витрати регламентовані П(С)БО 8

«Нематеріальні активи». Проте, існує можливість переоцінки балансової вартості у відповідності з справедливою вартістю нематеріальних активів. У такому разі виникають деякі ускладнення:

- по-перше, процедура справедливої оцінки пов'язана з визначенням ринкової вартості конкретного нематеріального активу, що передбачає існування ринку активів і можливістю оцінити створений нематеріальний актив за попередніми аналогами;

- по-друге, аналітично результати справедливої оцінки можуть бути отримані на будь-якому етапі науково-дослідних робіт.

3. Подія визначення імовірності отримання майбутньої вигоди від нематеріальних активів. Подія, що пов'язує в собі виконання процедур визначення майбутнього доходу від володіння нематеріальними активами. У даному випадку мова йде не про вартість активу, а про той ефект, який буде мати власник у майбутні періоди.

Вигода, яку ми пов'язуємо з нематеріальними активами, може включати складові: 1) вигода, що отримується в результаті використання активу; 2) вигода, яка отримується від володіння активом, як частка або відсоток оціненої вартості. У першому випадку, вигода ототожнюється з доходами, отриманими від цінності самого активу.

У другому випадку вигода обчислюється як платіж – відсоток від володіння правами на конкретний нематеріальний актив, що надає власнику право розробляти дієві механізми по забезпеченню внутрішньої економічної безпеки:

1. Зосередження в руках керівника прав власності надає вагомий інструмент контролю, а також дозволяє отримати додаткові доходи фізичної особи з урахуванням того, що платежі роялті, сплачувані йому підприємством, відносяться на поточні витрати.

2. Право підприємства на нематеріальні активи створює умови для функціонування ефективної системи моніторингу та контролю за каналами реалізації.

4. Подія виконання контрольних процедур над нематеріальними активами. Ця подія передбачає систему контролю за використанням нематеріальних активів, яка має включати етапи: 1) проведення інвентаризації всіх існуючих та постановку на облік неврахованих нематеріальних активів; 2) відслідковування платежів роялті з прогнозуванням витрат та доходів, що вони утворюють; 3) створення та підтримка патентної служби для забезпечення механізмів підтримки надання прав власності; 4) проведення ринкового оцінювання об'єктів, що можуть бути віднесені до нематеріальних активів, з можливим прогнозом доходу від їх цінності.

Розробка моделі, що буде імітувати основні етапи контролю операцій з нематеріальними активами, є одним із шляхів забезпечення системи ефективного менеджменту з гарантованою економічною безпекою бізнесу. Основною ідеєю такої моделі є систематизація операцій з ідентифікації і формування балансової вартості нематеріальних активів при встановлених параметрах часу та зміні грошового потоку. Структурна схема імітаційної моделі контролю нематеріальних активів зображено на рисунку 1.

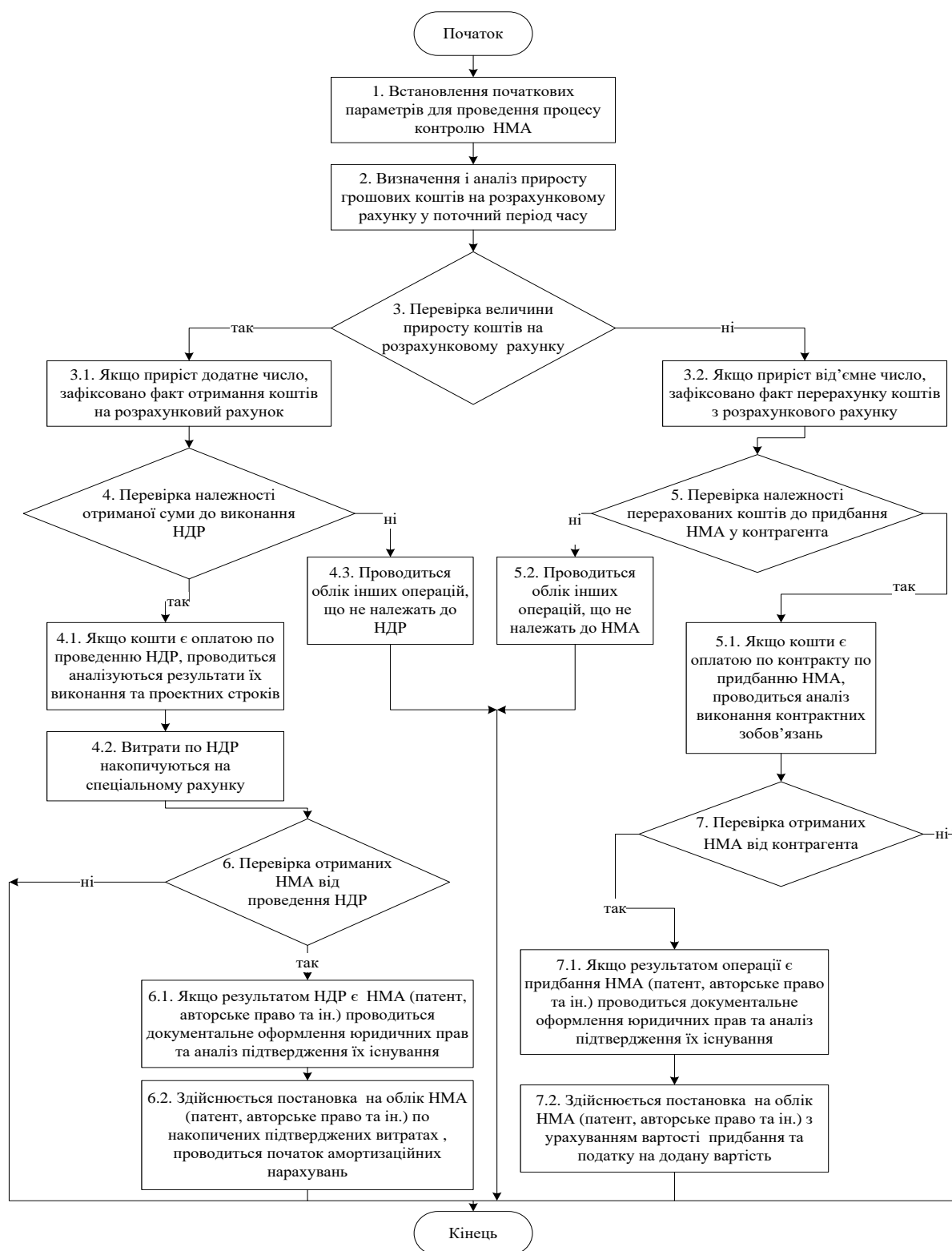

Рис. 1. Структурна схема моделі контролю нематеріальних активів

Алгоритм процесу контролю стану розрахункового рахунку по операціях з нематеріальними активами відображує блок-схема, яка зображена на рисунку 2.

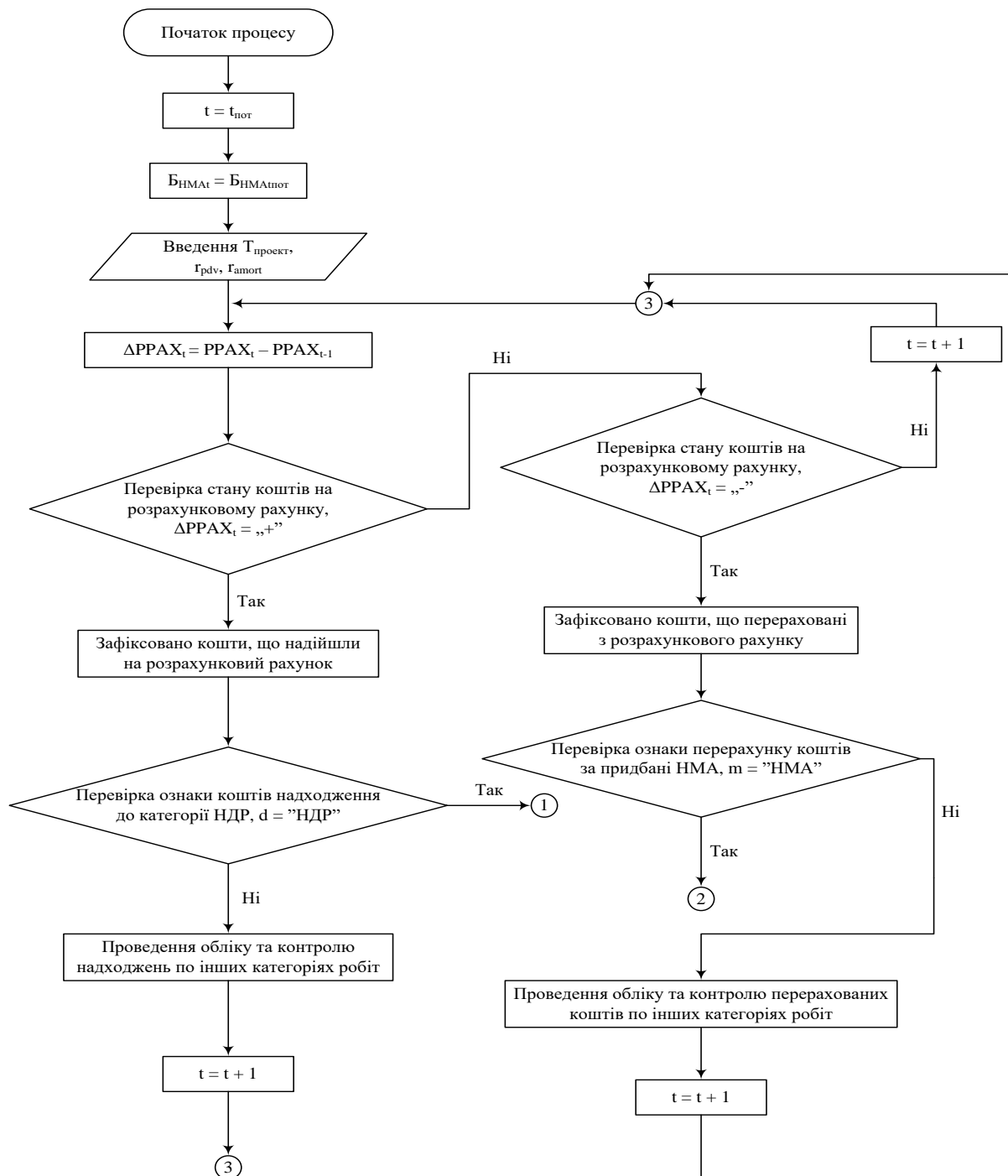

Рис. 2. Блок-схема алгоритму процесу контролю стану розрахункового рахунку по операціях з нематеріальними активами

Перевірка стану розрахункового рахунку відбувається в поточний термін часу $t_{\text{пот}}$. Значення всіх параметрів процесу контролюється в поточний термін часу, який відповідає часу моделювання – терміну одного циклу розрахунку моделі: $t=t_{\text{пот}}$. Перехід до наступного циклу розрахунку відбувається встановленням модельного часу: $t = t + 1$.

Перевірка грошових коштів відбувається порівнянням стану розрахункового рахунку у моменти часу t (теперішній час) та $t-1$ (минулий час) на основі величини поточного приросту, що обчислюється за формулою 1:

$$\Delta PPAH_t = PPAH_t - PPAH_{t-1}, \quad (1)$$

де $\Delta PPAH_t$ – приріст коштів, що відображують стан розрахункового рахунку в результаті змін грошового потоку у момент часу t ;

$PPAH_t$ – розмір залишку на розрахунковому рахунку в результаті змін грошового потоку у момент часу t ;

$PPAH_{t-1}$ – розмір залишку на розрахунковому рахунку в результаті змін грошового потоку у попередній момент часу $t-1$.

Якщо $\Delta PPAH_t$ має ознаку "+", зміна стану на розрахунковому рахунку свідчить про прибуток грошових коштів. При цьому процес контролю фіксує надходження коштів і здійснює перехід до перевірки призначення отриманих коштів. Ідентифікатором коштів, що відносяться до здійснення науково-дослідних робіт є змінна d . Кошти з даним ідентифікатором акумулюються на спеціальному поточному рахунку, з метою полегшення подальших процедур по капіталізації витрат у разі створення нематеріального активу.

Якщо $\Delta PPAH_t$ має ознаку "-", зміна стану на розрахунковому рахунку підтверджує факт перерахунку коштів контрагенту. При цьому процес контролю фіксує зменшення коштів і здійснює перехід до перевірки призначення перерахованих коштів. Ідентифікатором коштів, що відносяться до операцій з нематеріальними активами, є змінна m . Ці перераховані кошти по даному ідентифікатору відокремлюються з метою подальшого контролю загальної сума перерахунку та зобов'язань, що виникають.

Висновки. Таким чином, в результаті моделювання підприємство отримує алгоритм послідовних дій для виконання у реальному часі, які за встановленими ознаками дозволяють контролювати ідентифікацію та облік розроблених або отриманих нематеріальних активів.

Список використаних джерел

1. Дамодаран Асват. Инвестиционная оценка. Инструменты и техника оценки любых активов / Дамодаран Асват; [пер. с англ.]. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2004. – С. 810-846.
2. Стохастическое моделирование и прогнозирование / Под ред. А. Г. Гранберга. – М.: Финансы и статистика, 1990. – С. 110 -114.
3. Управлінський облік / [Дон. Р.Хенсен, Меріен М.Моувен, Небіл С. Еліас, Девід У. Сенков]; [пер. з англ. 5-го канад. вид. О.Григораша, О. Рабуховського, Н. Краснік та ін.]; Наук. ред. пер. Н.П. Краснік. – К.: Міленіум, 2002. – С. 315-320.
4. Шеннон Р. Имитационное моделирование систем – искусство и наука / Шеннон Р. – М.: Мир, 1978. – С. 50-56.
5. Экономико-математические методы и прикладные модели / [В. В. Федосеев, А. Н. Гармаш, Д. М. Дайитбегов и др.]; под ред. В. В. Федосеева. – М.: ЮНИТИ, 2002. – С. 24-28.

Список використаних джерел у транслітерації/References

1. Damodaran Asvat. Investitsionnaya otsenka. Instrumentyi i tehnika otsenki lyubyih aktivov / Damodaran Asvat; [per. s angl.]. – M.: Alpina Biznes Buks, 2004. – S. 810-846.
2. Stohasticheskoe modelirovanie i prognozirovanie / Pod red. A. G. Granberga. – M.: Finansyi i statistika, 1990. – S. 110 -114.
3. Upravlinskyi oblik / [Don. R. Khensen, Merien M. Mouven, Nebil S. Elias, Devid U. Sienkov]; [per. z anhl. 5-ho kanad. vyd. O. Hryhorasha, O. Rabukhovskoho, N. Krasnik ta in.]; Nauk. red. per. N. P. Krasnik. – K.: Milenium, 2002. – S. 315-320.
4. Shennon R. Imitatsionnoe modelirovanie sistem – iskusstvo i nauka / Shennon R. – M.: Mir, 1978. – S. 50-56.
5. Ekonomiko-matematicheskie metody i prikladnyie modeli / [V. V. Fedoseev, A. N. Garmash, D. M. Dayitbegov i dr.]; pod red. V. V. Fedoseeva. – M.: YuNITI, 2002. – S. 24-28.

ANNOTATION DECISION MAKING PROCESS IN INTANGIBLE ASSETS ACCOUNTING PROCEDURES

*LEPETAN Inna,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Accounting Department,
Vinnytsia National Agrarian University
(Vinnytsia)*

The basic stages of accounting and control procedures of the created and purchased intangible assets, and the model control intangible assets are considered in the article: establishing element of correspondence of the existing accounting object to the category of intangible assets; determining fair cost of object related to the category of intangible assets aiming at keeping and carrying out accounting; identification of probability of getting future profit out of intangible assets; execution of control procedures over intangible assets. Design of model imitating main stages of control of operations with intangible assets is one of the ways to provide efficient management system with assured business economic safety.

Key words: intangible assets, intellectual property, accounting procedures, control model.

Рис. 2 Lit. 5.

АННОТАЦИЯ ПРОЦЕСС ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ В СФЕРЕ УЧЕТНЫХ ПРОЦЕДУР НЕМАТЕРИАЛЬНЫХ АКТИВОВ

*ЛЕПЕТАН Инна Михайловна,
кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры бухгалтерского учета,
Винницкий национальный аграрный университет
(г. Винница)*

В статье рассмотрены основные этапы учетных процедур и контроля, разработанных и приобретенных нематериальных активов: установление элемента соответствия существующего объекта учета к классу нематериальных активов; определения справедливой стоимости объекта отнесенного к классу нематериальных активов с целью постановки и проведения учета; определение

вероятности получения будущей выгоды от нематериальных активов; выполнение контрольных процедур над нематериальными активами. Разработана модель, которая будет имитировать основные этапы контроля операций с нематериальными активами и является одним из путей обеспечения системы эффективного менеджмента с гарантированной экономической безопасностью бизнеса.

Ключевые слова: нематериальные активы, интеллектуальная собственность, учетные процедуры, контроль, модель.

Рис. 2 Лит. 5

Інформація про автора

ЛЕПЕТАН Інна Михайлівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна 3, e-mail: lepetan_inna@i.ua).

LEPETAN Inna – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Accounting Department, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, Soniachna str. 3, e-mail: lepetan_inna@i.ua).

ЛЕПЕТАН Инна Михайловна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры бухгалтерского учета, Винницкий национальный аграрный университет (21008, г. Винница, ул. Солнечная 3, e-mail: lepetan_inna@i.ua).

УДК 001:8:631.16:620.92

**МЕТОДИЧНИЙ
ІНСТРУМЕНТАРІЙ АНАЛІЗУ
ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ
ПІДПРИЄМСТВ В СИСТЕМІ
ЕКОНОМІЧНИХ АСПЕКТІВ
ВИРОБНИЦТВА
БІОПАЛИВА ©**

Т.О. МУЛИК,
*кандидат економічних наук, доцент
в.о. завідувача кафедри аналізу
та статистики,*

Я. І. МУЛИК,
*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри
аудиту та державного контролю,
Вінницький національний
аграрний університет
(м. Вінниця)*

Досліджено методичний інструментарій аналізу фінансової безпеки підприємств в системі економічних аспектів виробництва біопалива. Розглянуто основну мету аналізу фінансової безпеки підприємств, завдання, суб'єкти та об'єкти аналізу. Встановлено також інформаційне забезпечення аналізу фінансової безпеки підприємств в системі економічних аспектів виробництва біопалива, порядок

© Т.О. МУЛИК, Я.І. МУЛИК, 2016